

29

*За се
развити и
разда на
всички изм
7.11.07*

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ГР. СОФИЯ
конст. д. № 6/2007 г.

СТАНОВИЩЕ

от

“Асоциация за европейска интеграция и права на човека”,
седалище и адрес на управление: гр. Пловдив, ул. “Хан Кубрат” № 2, ет. 3,
чрез адвокат Михаил Екимджиев, пълномощник и председател на Управителния
съвет на “Асоциация за европейска интеграция и права на човека” и
адвокат Гинка Черничерска, пълномощник на „Асоциация за европейска интеграция
и права на човека”, сл. адрес: гр. Пловдив, ул. “Хан Кубрат” № 2 ет. 3

УВАЖАЕМИ ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

На 15.10.2007 г. “Асоциация за европейска интеграция и права на човека” беше уведомена, че е конституирана като заинтересована страна по конст.д. № 6/2007 г. на Конституционния съд на Република България.

Делото е образувано по искане на Омбудсмана на Република България за обявяване за противоконституционни на чл. 107, чл. 154, ал. 1 и чл. 184 от Закона за енергетиката. С Определение № 5 от 09.10.2007 г., Конституционният съд е приел за допустимо искането, в частта за обявяване противоконституционността на чл. 107 и чл. 184 от Закона за енергетиката. По отношение на чл. 154 от Закона за енергетиката, производството е прекратено като недопустимо.

В съответствие с предоставената възможност, от името на “Асоциация за европейска интеграция и права на човека”, изразяваме становище, че искането за обявяване противоконституционността на чл. 107 и чл. 184 от Закона за енергетиката е основателно.

В подкрепа на това становище представяме следните аргументи:

I. Привилегията на електроразпределителните дружества и на дружествата - доставчици на природен газ да събират принудително начислените на техните потребители суми, без последните да са доказани по съдебен ред, е нарушение на забраната за ограничаване на конкуренцията и недопустима форма на индиректна държавна помощ.

1.1. Разпоредбите на чл. 107 и чл. 184 от Закона за енергетиката създават привилегия на дружествата, доставящи електрическа енергия и природен газ.

1.2. Привилегията на двете групи дружества нарушава основния конституционен принцип на свободната стопанска инициатива. Двете разпоредби противоречат на чл. 19, ал. 2 от Основния закон, установяващ задължението на държавата да гарантира на всички граждани и юридически лица еднакви правни условия за стопанска дейност. Предвидената в чл. 107 и чл. 184 от Закона за енергетиката привилегия представлява недопустима форма на ограничаване на конкуренцията.

1.3. Налице е **индиректна** държавна помощ. Въпреки че в случая не са предоставяни директно държавни финансови средства, привилегията на доставчиците на електрическа енергия и природен газ създава съществени финансови и времеви предимства на тези дружества, равнозначни на пряко държавно подпомагане.

Този извод се налага от комплексната преценка на следните обстоятелства:

А) Привилегията на енергийните дружества и дружествата – доставчици на природен газ да събират принудително начислените от тях суми, без да ги доказват по съдебен ред, им спестява значителни разходи.

а) Дружествата са “освободени” от разноските за заплащане на **държавни такси**, които биха направили в стандартния исков процес. Държавната такса за една съдебна инстанция, дължима при предявяване на иск, е равна на 4% от размера на претенцията. При евентуално обжалване се заплащат 2 % от претендираната сума за разглеждане на делото от въззивния съд.

б) Електроразпределителните дружества и доставчиците на природен газ спестяват и заплащане на **хонорари на съдебни експерти**, назначавани в съдебните процеси за установяване на потребената енергия и стойността ѝ, определящи действителната дължима сума.

в) Привилегията „спестява” на естествените монополисти **хонорари за процесуални представители в съдебните процеси**, тъй като не им се налага да доказват начислените суми по съдебен ред.

Б) Привилегията на двете групи дружества осигурява бързо и ефикасно събиране на начислените от тях суми.

а) Липсата на изискване за установяване на вземанията по съдебен ред осигурява по-бърза събираемост на начислените суми. По-бързата събираемост предоставя на електроразпределителните дружества и на доставчиците на природен газ повече налични финансови средства. Това, от своя страна, дава по-голяма оперативна свобода при осъществяване на стопанската дейност.

б) За разлика от тях, предприятията, които не разполагат с достатъчно налични средства, поемат риска и тежестта на текущото кредитиране за осъществяване на дейността си.

В) Привилегията на двете групи дружества лимитира негативните икономически последици при отхвърляне на претенциите им от съда.

а) Ако енергийните дружества и дружествата-доставчици на природен газ имаха задължение да доказват по съдебен ред вземанията си, отхвърлянето на иска от съда би направило невъзможно събирането на начислените суми.

б) Ако тези дружества не се ползваха от предвидената в чл. 107 и чл. 184 от Закона за енергетиката привилегия, при евентуално отхвърляне на исковете им, те биха поели разноските на другата страна в процеса.

1.5. Конкурентните дружества, които предлагат например уреди за отопление чрез слънчева енергия, нямат такава привилегия. От нея са лишени и търговците, които са в договорни отношения с електроразпределителните дружества, както и доставчиците на природен газ.

1.6. Поради това следва да се приеме, че разпоредбите на чл. 107 и чл. 184 от Закона за енергетиката предоставят на електроразпределителните дружества и на дружествата-доставчици на природен газ привилегии, които макар и да не представляват „субсидии“, в тесния смисъл на това понятие, водят до резултат, идентичен с получаване на държавна помощ. Следователно, в случая са налице противоконституционно ограничаване на конкуренцията и недопустима форма на „държавна помощ“.

II. Предвидената в закона привилегия засяга правата на потребителите

2.1. Нормите на чл. 107 и чл. 184 от Закона за енергетиката създават предпоставки за злоупотреба с права и не съдържат достатъчно гаранции за защита на потребителите.

2.2. Реализирането на правото на двете групи дружества за принудително събиране на начислени суми, без доказване на претенциите по исков ред, прехвърля у потребителите финансовата тежест и риска при водене на съдебните процеси за установяване недължимостта на начислените суми.

А) При оспорване на начисленията, потребителите са длъжни да осигурят средства за заплащане на обезпечение на претенциите им по реда по чл. 250 от ГПК, за спиране на производството по принудително изпълнение върху имуществото им.

Б) Предявяването на претенции по исков ред от потребителя прехвърля у него задължението за заплащане на визираните в т.1.3., б. „А“ държавни такси и разноски за представителство пред съда.

В) Потребителите поемат риска от пълно или частично отхвърляне на претенциите от съда, което е свързано със заплащане на лихви върху начислените суми и разноски, направени от дружествата в хода на съдебното производство.

2.3. При описаната ситуация, предвидената в чл. 107 и чл. 184 от Закона за енергетиката привилегия на доставчиците на електрическа енергия и природен газ води до недопустима намеса в правата на потребителите и създава предпоставки за злоупотреби от двете групи дружества, които безусловно са икономически „по-силна“ страна в отношенията им с потребителите. Следователно, чл. 107 и чл. 184 от Закона за енергетиката не осигуряват защита на потребителите и противоречат на чл. 19, ал. 2 от Конституцията на Република България.

III. Противоречието на чл. 107 и чл. 184 от Закона за енергетиката с Договора за създаване на Европейска общност

3.1. Изложените в т. I аргументи обосновават заключението, че чл. 107 и чл. 184 от Закона за енергетиката водят до ограничаване на конкуренцията и представляват недопустима форма на държавна помощ. Поради това те противоречат на чл. 86 от

Договора за създаване на Европейска общност, тълкуван във връзка с чл. 87 от същия договор.

3.2. Изследването на въпроса за противоречието на атакуваните разпоредби от Закона за енергетиката с Договора за създаване на Европейска общност изисква изследване на следните предварителни въпроси:

А) Имат ли пряко приложение чл. 86 и чл. 87 от Договора за създаване на Европейска общност?

Б) Длъжен ли е Конституционният съд да изследва въпроса за противоречие между Закона за енергетиката и Договора за създаване на Европейска общност и да прилага пряко разпоредбите на Договора за създаване на Европейска общност?

В) Какъв е обхватът на понятието „услуги в обществен интерес“, по смисъла на чл. 86 от Договора за създаване на Европейска общност?

Г) Кога би могло да се приеме, че е налице допустимо ограничение на свободата на конкуренцията?

Д) Какво включва изискването на чл. 86 от Договора за създаване на Европейска общност, прилагането на специалните правила за предприятия, осъществяващи *„услуги в обществен интерес“*, да *„не възпрепятства фактически или юридически изпълняването на особените задачи, които са им възложени“*?

Е) Предоставянето на електрическа енергия и на природен газ за битови нужди от търговски дружества представлява ли *„услуга в обществен интерес“*, по смисъла на чл. 86 от Договора за създаване на Европейска общност?

Ж) Предоставянето на право на електроразпределителните дружества и на дружествата - доставчици на природен газ да събират принудително начислените от тях суми, без да доказват дължимостта им по съдебен ред, представлява ли недопустимо ограничаване на конкуренцията, според практиката на Съда на Европейските общности по прилагане на Договора за създаване на Европейска общност?

З) Предоставянето на право на електроразпределителните дружества и на дружествата - доставчици на природен газ да събират принудително начислените от тях суми, без да доказват дължимостта им по съдебен ред, представлява ли недопустимо засягане на правата на потребителите, според практиката на Съда на Европейските общности по прилагане Договора за създаване на Европейска общност?

И) Предоставянето на право на електроразпределителните дружества и на дружествата - доставчици на природен газ да събират принудително начислените от тях суми, без да доказват дължимостта им по съдебен ред, представлява ли недопустима форма на държавна помощ, според практиката на Съда на Европейските общности по прилагане Договора за създаване на Европейска общност?

IV. Особено искане

4.1. Решаващото значение на поставените в предходната точка въпроси за разглеждането на искането на Омбудсмана за обявяване на разпоредбите на Закона за енергетиката за противоконституционни обосновава заключението, че е необходимо тълкуване на Договора за създаване на Европейска общност.

4.2. Решенията на Конституционния съд, с които се разглежда искане за отмяна на разпоредби от закон са окончателни и не подлежат на обжалване.

Поради това, Конституционният съд длъжен да отправи искане до Съда на Европейската общност /European Court of Justice/ за преюдициално тълкуване. Това задължение на Конституционния съд произтича от чл. 234, ал. 3 от Договора за създаване на Европейска общност. Съгласно чл. 234 от Договора:

„Съдът е компетентен да се произнася преюдициално относно:

а) тълкуването на настоящия договор;

б) валидността и тълкуването на актовете на институциите на Общността и на ЕЦБ;

в) тълкуването на уставите и статутите на органите, създадени въз основа на акт на Съвета, когато те предвиждат това.

Когато такъв въпрос бъде повдигнат пред юрисдикция в държава-членка, тази юрисдикция би могла, ако счита, че по този въпрос е необходимо решение, за да бъде постановено нейното решение, да поиска от Съда да се произнесе.

Когато такъв въпрос е повдигнат по висящо дело пред национална юрисдикция на дадена държава, чиито решения не подлежат на обжалване съгласно националното право, тази юрисдикция е длъжна да сезира Съда.”

4.3. В практиката на Съда на Европейската общност /European Court of Justice/ е възприето становището, че при наличие на въпроси за тълкуването на правото на Общността, които са от решаващо значение за изхода на вътрешноправния спор, съдът, чието решение не подлежи на обжалване, е длъжен служебно да сезира Съда на Европейската общност. /виж в този смисъл т. 9 от Решение от 06.10.1982 г. по дело 283/81, CILFIT; Srl. C.I.L.F.I.T. u Lanificio di Gavardo SpA v. Ministero della sanita/

4.4. Съгласно чл. 149, ал. 1, т. 4 от Конституцията на Република България, едно от правомощията на Конституционния съд е да се произнася за съответствието на българските закони с международните договори, по които Република България е страна.

То осигурява вътрешноправна процедура за юридическа защита на индивидуалните права, произтичащи от правото на Общността. Както посочва Съдът на Европейската общност в Решение от 13 март 2007 г. по дело C-432/05 /Unibet (London) Ltd, Unibet (International) Ltd v. Justitiekansler/, държавата е свободна да избере дали да предвиди самостоятелна съдебна процедура, в която да бъде установено дали националното законодателство съответства на правото на Общността, или да осигури възможност в рамките на друг съдебен процес този въпрос да бъде разгледан инцидентно /ad hoc/.

4.5. Българската държава е предвидила в чл. 149 от Конституцията задължение на Конституционния съд да разглежда искания за отмяна на разпоредби от закон поради противоречието им с международни договори, включително и с Договора за създаване на Европейска общност. След като държавата е създала механизъм за преценка на съответствието на националния закон с правото на Европейската общност, Конституционният съд следва да разгледа по същество въпроса дали чл. 154, ал. 1 от Закона за енергетиката противоречи на Договора за създаване на Европейска общност.

4.6. Поради това и на основание чл. 234, ал. 3 от Договора за създаване на Европейска общност, молим да бъде отправено искане до съда на Европейската общност за преюдициално тълкуване на Договора за създаване на Европейска общност, като бъдат поставени описаните в т. 3.2. въпроси.

V. Искането

Молим, Почитаемият Конституционен съд на Република България, след като се убеди в коректността на изложените твърдения и на тяхната юридическа аргументация, и след даване на преюдициално тълкуване на описаните в т. III от становището въпроси от Съда на Европейската общност, да уважи искането на Омбудсмана на Република България и да обяви за противоконституционни разпоредбите на чл. 107 и чл. 184 от Закона за енергетиката.

IV. Приложения

1. Удостоверение за актуално състояние на “Асоциация за европейска интеграция и права на човека”;
2. Пълномощно.

05.11.2007 г.
гр. Пловдив

С УВАЖЕНИЕ:

адв. Михаил Екимджиев

адв. Гинка Черничерска